

Rapport: Kontroll av utbetaling av stortingspensjon

1. Innledning	2
2. Revisjonskriterier	2
- Lov og forskrift	2
- Dokument 17 (2002-2003)	3
3. Avtale med SPK	3
4. Metode og datagrunnlag	4
5. Resultater/ funn	5
6. Konklusjon	9

Rapport: Kontroll av utbetaling av stortingspensjon

Første versjon av denne rapporten ble skrevet som et vedlegg til Riksrevisjonens brev av 30. april 2008 til Stortingets administrasjon. Rapportens beregninger og vurderinger er oppdatert med de opplysninger som fremkom i pensjonsstyrets svarbrev av 27. mai 2008.

De nye opplysningene og pensjonsstyrets vurderinger står i kursiv.

1. Innledning

Pensjonsrettighetene for stortingsrepresentantene er fastsatt i lov av 12. juni 1981, nr. 61 om pensjonsordning for stortingsrepresentanter (stortingspensjonsloven).¹ Loven inneholder bestemmelser om alderspensjon, uførepensjon, etterlattepensjon og ventegodtgjørelse (førtidspensjon). Pensjonsordningen administreres av et styre på fem medlemmer, med varamedlemmer, som velges av og blant Stortingets medlemmer hvert fjerde år etter stortingsvalget, jf. lovens § 10. Stortingets administrasjon fungerer som sekretariat for styret. Forøvrig er det inngått avtale mellom Statens pensjonskasse (SPK) og pensjonsordningen 24. mai 1963² om at SPK samordner og utbetaler pensjoner/ventegodtgjørelse på vegne av pensjonsordningen. Det er opplyst i brev fra SPK at det ikke er gjort endringer eller gitt tillegg til avtalen etter at den trådte i kraft.

2. Revisjonskriterier

Målet med revisjonen har vært å kontrollere om gjeldende regelverk er fulgt og om det er utbetalt korrekt pensjon.

Lov og forskrift

Ifølge stortingspensjonsloven § 2, 4. ledd, er pensjonsalderen 65 år. Pensjonsrettighetene inntreffer likevel tidligere når summen av alder og opptjeningstid er 75 år. Dette gjelder dog ikke dersom vedkommende har eller får tilsvarende inntektsgivende arbeid. Full alderspensjon fra pensjonsordningen utgjør 66 prosent av den årlige godtgjørelse som til en hver tid er fastsatt for stortingsrepresentanter, jf. lovens § 4, 1 ledd. *I ovennevnte svarbrev opplyste styret at "tilsvarende inntektsgivende arbeid" betyr inntekt på samme nivå som full alderspensjon i ordningen. Det praktiseres ikke avkortning i forhold til inntekter. Hvis annen inntekt overstiger nevnte nivå, bortfaller pensjonen.*

Ifølge lovens § 2, 5. ledd, kan ikke alderspensjon ytes så lenge pensjonssøkeren er medlem av Stortinget eller Regjeringen eller er tilsatt i offentlig eller kommunal tjeneste i hovedstilling.

¹ Vedlegg nr. 1 Loven

² Vedlegg nr. 2 Avtalen

Styret uttaler i ovennevnte svarbrev at begrepet "pensjonsgivende inntekt" i folketrygdloven § 3-15 ikke fullt ut er sammenfallende med inntektsbegrepet i pensjonslovens § 2, fjerde ledd, tredje punktum. Da det ikke opplyses om hva ulikheten mellom begrepene består i, har vi likevel lagt pensjonsgivende inntekt til grunn ved våre beregninger.

Feilaktige utbetalinger kan kreves tilbakebetalt etter ulovfestede regler når betaling har skjedd pga. en villfarelse om betalingspliktens eksistens eller omfang (condictio indebiti).

Den alminnelige foreldelsesfristen er tre år fra utbetalingstidspunktet, jf. foreldelsesloven (fl) § 2. Den alminnelige treårsfristen gir bare hjemmel for å kreve tilbake feilutbetalinger som er inntil tre år gamle. Lovens § 10 nr. 1 gir imidlertid en tilleggsfrist på ti år dersom fordringshaveren ikke har gjort fordringen gjeldende grunnet manglende kunnskap om fordringen.

Dokument nr. 17 (2002-2003)³

Stortingets presidentskap nedsatte i januar 2003 et utvalg som skulle se på ulike forhold og godtgjørelser knyttet til vervet som stortingsrepresentant. Innstillingen fremgår av Dokument nr. 17 (2002-2003). I avsnittet "Avgrensning – forhold til arbeidsinntekt og andre pensjoner" heter det blant annet at den viktigste betingelsen for å motta alderspensjon, er at man ikke har eller får tilsvarende inntektsgivende arbeid. Videre heter det at pensjonisten kan ha sporadiske/usikre inntekter ved siden av pensjonen, men at den samlede inntekt ikke kan overstige høyeste pensjon, som fra 1. oktober 2002 var på kr 359 700 pr. år.

I ovennevnte svarbrev har styret også uttalt at pensjonisten, i tillegg til stortingspensjon, kan ha andre arbeids- og næringsinntekter (unntatt kapitalinntekter) opp til samme nivå som full stortingspensjon uten at han/hun behøver å melde fra til pensjonsordningen. Forutsetningen er at inntektene ikke er av fast karakter, jfr uttrykket "sporadiske"/usikre inntekter ved siden av pensjonen i Dokument nr. 17 (2002-2003). Videre er det opplyst at alderspensjon etter 75-årsregelen ikke utbetales hvis søkeren er tilsatt i et arbeidsforhold på fast basis med opptjening av pensjonsrettigheter, selv om inntekten i dette arbeidsforholdet er mindre enn pensjonen.

Det synes noe uklart om inntekten må komme fra et fast arbeidsforhold for at retten til pensjon bortfaller. Riksrevisjonen har i noen tilfeller ikke den nødvendige informasjon for å avgjøre om inntekten er fast eller sporadisk. Se omtale under punktene 4 og 5.

3. Avtale med SPK

Den ovennevnte avtalen mellom styret for pensjonsordningen og SPK har ikke et eksplisitt punkt om kontroll av pensjonistenes inntektsforhold. Av punkt II nr. 1 i avtalen framgår det imidlertid at det tilligger styret for pensjonsordningen å avgjøre om rett til pensjon foreligger. Vi har i brev av 15. februar 2008⁴ bedt SPK

³ Vedlegg nr. 3 Dokument nr. 17

⁴ Vedlegg nr. 4 Brev til SPK

opplyse hvem som har ansvar for å kontrollere at pensjonistenes inntekter ikke overstiger inntektsgrensene. SPK er av den oppfatning at dette ansvaret ligger hos Pensjonsordningen for stortingsrepresentanter, jf. brev av 29. februar 2008.⁵ Etter SPKs syn innebærer punkt II nr. 1 i avtalen at styret for pensjonsordningen har ansvaret for omfanget og størrelsen på stortingspensjonen ved innvilgelse, og omfanget og størrelsen på den til enhver tid løpende stortingspensjon slik at pensjonen til enhver tid løper riktig. Slik SPK forstår, har avtalen bare som formål å overføre selve utbetalingsoppgaven.

I ettertid har vi imidlertid fått opplyst pr mail⁶ at avtalen, siden inngåelsen, har vært praktisert slik at SPK har gitt uttalelser i saker som uten videre kan utledes av loven. Saker der SPK har vært i tvil, er oversendt styret i pensjonsordningen. SPK har i den forbindelse uttalt at de anser seg legitimert til å uttale seg i kurante saker, gitt den faste og langvarige praksis for dette, sammen med pensjonsordningens stilltiende aksept av forholdet.

I sitt svarbrev av 27. mai 2008 bekrefter Pensjonsstyret at Stortingets pensjonsordning har ansvaret for at stortingspensjonens omfang og størrelse er i samsvar med regelverket. Pensjonsstyret redegjør for hvordan praktiseringen av avtalen har utviklet seg over tid. I avtalen av 24. mai 1963 om overføring av utbetalingsordning, pkt. III. 3, forutsettes at gjenpart av anvisningsbrevene dvs. SPKs endelige beregning etter samordning, skal sendes pensjonsordningen. Pensjonsstyret kan ikke se at dette har vært gjennomført i praksis.

4. Metode og datagrunnlag

Revisjonen kontrollerte utbetalte alderspensjoner fra SPK for regnskapsåret 2007. Det ble i den forbindelse også foretatt stikkprøvekontroll av pensjoner som er utbetalt etter stortingspensjonsloven.

Pensjonsordningen utbetalte pensjon til 97 personer som var under 73 år pr. 31. desember 2007. Av disse var det 77 personer mellom 65 og 73 år som mottok alders- eller uførepensjon. I tillegg var det 11 og 9 personer under 65 år som mottok hhv. alders- eller uførepensjon.

Revisjonen innhentet filer med samtlige pensjonsutbetalinger fra SPK for juli og september 2006. Personer som er tilstått alderspensjon først fra og med oktober 2006 er derfor ikke med i uttrekket. Det ble foretatt kontroll av alle de 11 personene som var under 65 år pr. 31. desember 2007 og som mottok alderspensjon fra stortingspensjonsordningen for september 2006.

Vi kontrollerte pensjongivende inntekt for de nevnte 11 personer med grunnlag i det sentrale folketrygdregisteret (DSF). Vi kontrollerte deretter pensjongivende inntekt i de tilgjengelige offentlige skattelistene for årene 2000-2002 og 2006 for

⁵ Vedlegg nr. 5 Brev fra SPK

⁶ Vedlegg nr. 6 Mail fra SPK

samtlige 77 tidligere representanter som var mellom 65 og 73 år pr. 31. desember 2007.

På bakgrunn av inntektsinformasjonen i skattelistene, kontrollerte vi nærmere de 15 personene som hadde høyest inntekt. Etter kontroll bl.a. mot pensjonssystemet i SPK, kunne vi kvittere ni personer ut av saken. For de resterende seks personer kontrollerte vi pensjongivende inntekt i det sentrale folketrygdsregisteret.

Riksrevisjonen har gjennomgått Arbeidstaker-/arbeidsgiverregisteret (AA-registeret) for årene 2006 og 2007 for alle stortingspensjonister født etter 1. juli 1941 for å identifisere personer med faste inntekter disse to årene. AA-registeret angir hvilke tidsperioder en person har vært ansatt i et arbeidsforhold, men det er ingen beskrivelse av hvorvidt ansettelsesforholdet har vært fast eller mer temporært. Ved vår gjennomgang av AA-registeret fant vi at [redacted] jf. [redacted] nærmere omtale under punkt 5 "Resultater/funn" under avsnittet "Tilleggsfunn".

Ved flere tilfeller har vi ikke hatt tilstrekkelig informasjon til å avgjøre om pensjonistens inntekter har vært av fast eller sporadisk karakter. Vi har i disse tilfellene lagt til grunn at all inntekt i aktuelle perioder har vært av sporadisk karakter.

5. Resultater/ funn

Vi har foretatt en ny vurdering av våre opprinnelige funn som følge av opplysninger i ovennevnte svarbrev fra styret.

For seks av alderspensjonene vi kontrollerte, legger vi til grunn at pensjonistene har hatt høyere inntekter enn pensjonsordningens inntektsgrenser tillater.⁷ SPK har, i ovennevnte svarbrev og på annen måte^{8/9}, bekreftet utbetalt pensjon for alle personene som er omtalt nedenfor. De nevnte personene har full opptjening etter stortingspensjonsloven. Det vises til vedlagte oppstilling¹⁰ over utbetaling fra SPK, pensjongivende inntekt og pensjonsordningens inntektsgrenser for det enkelte år. Endringer er satt inn med kursiv.

[redacted] og fikk fra 1. januar 1998 førtidspensjon som strakte seg til desember 1998. Fra 1. februar 2001 fikk [redacted] innvilget alderspensjon fra pensjonsordningen etter 75-årsregelen. [redacted] har fra februar 2001 til og med desember 2006 fått utbetalt kr 2 142 140 i alderspensjon fra pensjonsordningen. [redacted] pensjongivende inntekter i hele denne perioden har vært over inntektsgrensen for alderspensjon.

Vi har ikke nok opplysninger til å fastslå hvorvidt [redacted] inntekter har vært av fast karakter eller sporadiske.

⁷ Vedlegg nr. 7 Regnearket

⁸ Vedlegg nr. 8 [redacted]

⁹ Vedlegg nr. 9 [redacted]

¹⁰ Vedlegg nr. 7 Regnearket

Dersom [redacted] har inntekter som anses å være sporadiske, skal det foretas en gjennomsnittsberegning over en treårs periode jf ovennevnte svarbrev.

For perioden 1. februar 2001 til 31. desember 2003 har vi estimert den pensjonsgivende inntekten til kr [redacted]. Inntektsgrensa i denne perioden var kr 1 008 425. I perioden 1. januar 2004 til 31. desember 2006 hadde [redacted] en samlet pensjonsgivende inntekt på kr [redacted] mens inntektsgrensa for denne treårsperioden var kr 1 133 715.

Konklusjon: [redacted] har mottatt kr 2 142 140 i uberettiget stortingspensjon for perioden 1. februar 2001 til 31. desember 2006.

[redacted] og ble innvilget alderspensjon fra Stortinget fra [redacted]. For inntektsåret 2006 har [redacted] hatt en pensjonsgivende inntekt på [redacted] som er høyere enn inntektsgrensen for dette året samtidig som [redacted] har fått utbetalt kr 392 535 i alderspensjon fra pensjonsordningen.

Vi har ikke nok opplysninger til å fastslå hvorvidt [redacted] inntekter har vært faste eller sporadiske. Dersom inntekten er fast, har [redacted] ikke vært berettiget til pensjon.

Dersom [redacted] inntekter i 2006 defineres som sporadiske, skal det foretas en gjennomsnittsberegning over en treårs periode. For perioden 1. januar 2004 – 31. desember 2006 hadde [redacted] til sammen pensjonsgivende inntekt på kr [redacted], mens inntektsgrensa for denne perioden var kr 1 134 033. [redacted] hadde således en samlet inntekt som var lavere enn inntektsgrensa i denne perioden.

Det kan få betydning for konklusjonen hvorvidt treårsperiodene skal være "faste" (2004-2006, 2007-2009) eller "rullerende".

Konklusjon: [redacted] kan ha hatt rett til stortingspensjon i 2006.

[redacted] og ble innvilget alderspensjon fra Stortinget fra 1. desember 2005. [redacted] fikk i 2006 utbetalt kr 388 740 i alderspensjon fra pensjonsordningen samtidig som [redacted] hadde en pensjonsgivende inntekt på ca. [redacted]. Opplysninger fra SPK viser at det høsten 2006 [redacted] på kr 194 370 mot [redacted] for pensjon utbetalt for perioden 1. juli 2006 – 31. desember 2006. Dette [redacted] tilbakebetalt og [redacted] pensjon ble stoppet fra 1. januar 2007. For mye utbetalt pensjon for perioden 1. januar - 30. juni 2006 er ikke tilbakebetalt.

Vi har innhentet opplysninger i Statens pensjonskasses medlemsdatabase (MP) som viser at [redacted] var ansatt i [redacted] fra 1. januar 2006 med en årslønn på kr [redacted]. Fra 1. juli 2006 ble stillingsandelen endret til [redacted] og årslønna økte til kr [redacted].

Konklusjon: [redacted] har mottatt kr 194 370 i uberettiget stortingspensjon for perioden 1. januar 2006 til 30. juni 2006.

[redacted]
[redacted] og har hatt alderspensjon fra pensjonsordningen siden 1. oktober 2004. [redacted] pensjongivende inntekt har i årene 2004, 2005 og 2006 vært høyere enn pensjonsordningens inntektsgrenser. [redacted] har i perioden 1. oktober 2004 – 28. februar 2006 mottatt kr 536 195 i alderspensjon fra pensjonsordningen.

Vi har ikke nok opplysninger til å fastslå hvorvidt [redacted] inntekter har vært faste eller sporadiske.

Vi har estimert at [redacted] i 17 måneders perioden fra 1. oktober 2004 til 28. februar 2006 hadde en pensjongivende inntekt på kr [redacted] mens inntektsgrensa for den aktuelle 17 måneders perioden var kr 536 195. Vi antar at man ikke kan legge et treårs perspektiv til grunn her, i og med at [redacted] rent faktisk bare mottok pensjon i 17 måneder før fylte 65 år.

Konklusjon: [redacted] har mottatt kr 536 195 i uberettiget stortingspensjon for perioden 1. oktober 2004 til 28. februar 2006.

[redacted]
[redacted] og fikk stortingspensjon fra juli 1998. Hans pensjongivende inntekt var i årene 1998, 1999 og 2000 høyere enn pensjonsordningens inntektsgrenser. [redacted] har i perioden 1. juli 1998 – 31. mars 2000 mottatt kr 503.250 i alderspensjon fra pensjonsordningen.

[redacted] var i hele perioden fra 1. juli 1998 til 31. mars 2000 ansatt som [redacted] ved [redacted]. Stillingsandelen [redacted] varierte fra 68,44 % til 74,29 %. [redacted] må dermed sies å ha hatt en inntekt av fast karakter og skulle således ikke hatt pensjon i perioden 1. juli 1998 – 31. mars 2000.

Konklusjon: [redacted] har mottatt kr 503 250 i uberettiget stortingspensjon for perioden 1. juli 1998 til 31. mars 2000.

[redacted]
[redacted] og ble innvilget alderspensjon fra 1. januar 2002. Hans pensjongivende inntekt for året 2002 og de ni første månedene i 2005 har vært høyere enn pensjonsordningens inntektsgrenser. [redacted] har i de aktuelle tidsrommene mottatt totalt kr 627 990 i alderspensjon fra pensjonsordningen.

Vi har ikke nok opplysninger til å fastslå hvorvidt [redacted] inntekter har vært faste eller sporadiske.

Dersom [redacted] inntekter defineres som sporadiske, må det foretas en gjennomsnittsberegning.

Vi har foretatt en gjennomsnittsberegning av [redacted] inntekter fra pensjoneringsstidspunktet, 1. januar 2002 til [redacted] 2005, da [redacted]

Vi har estimert at [redacted] i perioden 1. januar 2002 til 30. september 2005 hadde en pensjonsgivende inntekt på til sammen kr [redacted]. Den samlede inntektsgrensa i denne perioden var kr 1 351 020.

Konklusjon: [redacted] har mottatt kr 1 351 020 i uberettiget stortingspensjon for perioden 1. januar 2002 til [redacted] 2005.

[redacted] og ble innvilget alderspensjon fra oktober 1997. I 1998 hadde [redacted] en pensjonsgivende inntekt på kr [redacted]. Dette året var inntektsgrensen for å motta pensjon på kr 275 550. [redacted] har likevel mottatt kr 275 550 i alderspensjon fra pensjonsordningen.

Vi har ikke nok opplysninger til å fastslå hvorvidt [redacted] inntekter har vært faste eller sporadiske.

Dersom [redacted] inntekter defineres som sporadiske, må det foretas en gjennomsnittsberegning.

I tidsrommet 1. januar 1998 til 31. mars 2000 har vi estimert at [redacted] hadde en samlet pensjonsgivende inntekt på kr [redacted]. Inntektsgrensa for denne perioden var kr 638 550.

Konklusjon: [redacted] har mottatt kr 638 550 i uberettiget stortingspensjon for perioden 1. januar 1998 til 31. mars 2000.

Tilleggsfunn:

[redacted] og ble innvilget alderspensjon fra Stortinget fra 1. oktober 2006.

I følge AA-registeret var [redacted] tilsatt i [redacted] fra 1. februar 2007 til 30. september 2007. Det er ikke klart hvorvidt dette var en fast stilling.

Ved lokalvalget høsten 2007 ble [redacted] valgt inn i kommunestyret i [redacted]. [redacted] ble deretter valg til [redacted] i [redacted] 2007. Vi har fått opplyst at [redacted] har en [redacted] stilling som [redacted] og at [redacted] har en årslønn på kr [redacted].

Sett i lys av ovennevnte svarbrev, synes det uklart om lønnede politisk verv kan defineres som "inntekt av fast karakter".

Konklusjon: Vi har ikke nok opplysninger til å konkludere vedrørende [REDACTED] stortingspensjon.

6. Konklusjon

Pensjonsordningens styre har ansvar for å iverksette rutiner som skal sikre at ytelsene fra ordningen utbetales i henhold til Stortingets vedtak og forutsetninger og regelverket i ordningen. Kontrollen gir indikasjoner på at det ikke er iverksatt tilfredsstillende intern kontroll som sikrer at ytelsene blir korrekt utbetalt. Dette har medført vesentlige feilutbetalinger.

Slik Riksrevisjonen forstår styrets opplysninger i svarbrev av 27. mai 2008, er det fortsatt uklarheter rundt praktiseringen av regelverket.

Slik Riksrevisjonen vurderer opplysningene fra SPK, kan det synes som om det er en uklar arbeidsdeling mellom pensjonsordningen og SPK. Dette kan være en medvirkende årsak til feilutbetalingene.

Siden revisjonen er rettet mot SPK og ikke mot Stortingets pensjonsordning, er vi ikke kjent med den enkelte pensjonists opplysninger og vurderinger av de omtalte forhold.